

УДК 745/749:7.071.1(Кул):930.25(477)“18/19”

DOI <https://doi.org/10.15407/nte2023.01.080>

СТОРЧАЙ ОКСАНА

кандидатка мистецтвознавства, наукова співробітниця відділу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, художниця-реставраторка творів графіки (Київ, Україна). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0461-2816>

STORCHAI OKSANA

a PhD in Art, researcher at the Department of Visual and Applied Arts of the M. Rylskyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine, an artist-restorer of graphic art works (Kyiv, Ukraine). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0461-2816>

Бібліографічний опис:

Сторчай, О. (2023) «Дай мені, Господи, серця чистого і духу сильного»: подробиці творчого життєпису сестер Олени та Ольги Кульчицьких (з архівних матеріалів). *Народна творчість та етнологія*, 1 (397), 80–90.

Storchai, O. (2023) *Create in Me a Pure Heart, O God, And Renew a Steadfast Spirit within Me: On Some New Details of Creative Biographies of Sisters Olena and Olha Kulchytska (From Archival Materials)*. *Folk Art and Ethnology*, 1 (397), 80–90.

«ДАЙ МЕНІ, ГОСПОДИ, СЕРЦЯ ЧИСТОГО І ДУХУ СИЛЬНОГО»: ПОДРОБИЦІ ТВОРЧОГО ЖИТТЄПИСУ СЕСТЕР ОЛЕНИ ТА ОЛЬГИ КУЛЬЧИЦЬКИХ (з архівних матеріалів)

Анотація / Abstract

Метою статті є опублікування цікавих і вагомих архівних матеріалів, що вперше вводяться до наукового обігу: «Біографічні данні, записані 1–3. IX. 1947. в санаторію “Синяк” на Закарпатті від О. Л. Кульчицької», «Автобіографія» Олени Кульчицької 1940-х років та витяг з архівної енциклопедичної статті С. Бутника-Сіверського про участь у виставках Олени Кульчицької до 1947 року включно, у супроводі вступної статті та коментаря.

Ці архівні документи будуть цікавими й корисними в подальших дослідженнях творчих життєписів мисткинь. Матеріали зберігаються у Відділі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України і публікуються зі збереженням авторської стилістики, орфографії, пунктуації з незначними редакторськими правками.

Творчість сестер Олени Львівни (1877–1967) та Ольги-Меланії Львівни (1873–1940) Кульчицьких займає визначне, знакове місце в історії вітчизняного мистецтва й органічно вписується в контекст європейського. Природний талант, інтелект, блискуче знання свого ремесла, художній смак, здатність творити навколо свій вишуканий, неповторний світ, погляд на мистецтво, гідність душі й помислів – риси, які притаманні обом сестрам.

Діапазон творчої спадщини Олени Кульчицької широкий і добре відомий серед фахівців, освіченої публіки, прихильників образотворчого мистецтва. Художниця успішно творила в різних видах мистецтва: живопису, графіці, декоративно-прикладному. Талановитий рисувальник, аквареліст, ілюстратор, зокрема дитячих книжок, гравер, саме з її ім'ям пов'язують відродження технік офорта, деревориту, ліногравюри у вітчизняному мистецтві. Олена Кульчицька працювала в портретному, побутовому, пейзажному жанрах, релігійному живопису (створила унікальний іконостас); займалася художнім ткацтвом, моделюванням і проектуванням одягу, меблів, архітектурного декору, крім того, робила ескізи для кераміки, килимів. Відома своїми чудовими емалями, мисткиня працювала також у металі та скульптурі малих форм, ювелірній справі. Олена Кульчицька багато часу присвячувала викладацькій діяльності та етнографії. Вражає також її інтенсивна виставкова діяльність.

Ольга Кульчицька – знаний майстер декоративно-прикладного мистецтва, килимарка, займалася також педагогічною практикою, разом із сестрою створили талановиті твори килимарського мистецтва. Архівні матеріали, що публікуються, безумовно, значною мірою доповнять подробицями творчі життєписи мисткинь, переважно Олени Кульчицької.

Ключові слова: Олена Кульчицька, Ольга Кульчицька, творчі життєписи, інтерв'ю, автобіографія.

The article's purpose is to publish interesting and significant archival materials, introduced into scientific circulation for the first time, namely: *Biographical Data, Recorded from O. L. Kulchytska in September 1–3 1947 in the Sanatorium "Syniak" in Transcarpathia*; Olena Kulchytska's *Autobiography* of the 1940s old and an excerpt from a S. Butnyk-Siverskyi's archival encyclopedic entry about his participation in Olena Kulchytska's exhibitions up to and including 1947, accompanied by an introductory article and commentary.

These archival documents will be interesting and useful in further research of creative biographies of the mistresses. The materials are stored at the Department of Visual and Applied Arts of the M. Rylskyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology (National Academy of Sciences of Ukraine) and are published with keeping to authorial style, spelling, and punctuation with minor correcting.

The creation of the sisters Olena Lvivna Kulchytska (1877–1967) and Olha-Melaniia Lvivna (1873–1940) Kulchytska occupies a prominent, significant place in the history of domestic art and organically fits into the context of European art. Natural talent, intelligence, brilliant knowledge of their craft, artistic taste, ability to emanate their own refined and unique world, their attitudes to art, dignity of soul and intentions – these are the features that were inherent in both sisters.

The range of Olena Kulchytska's creative heritage is wide and well-known among specialists, educated public, and admirers of fine arts. The artist successfully worked in various kinds of art: graphic art, painting, and applied arts. A gifted draftsman, watercolourist, aquafortist, and illustrator, in particular of children's books, it is she who is associated with the revival of woodcutting and linocutting techniques in domestic art. Olena Kulchytska worked in the portraiture, genre painting, landscape painting, as well as in the genre of religious painting (she created a unique iconostasis); she was engaged in art weaving, modelling and designing of clothes, furniture, and architectural décor. In addition, she made sketches for ceramics and carpets. Known for her wonderful enamels, the mistress also worked in the fields of metal, small-scale sculpture, and jewellery. Olena Kulchytska devoted a lot of time to teaching and ethnography. Her intense exhibition activity is also impressive.

Olha Kulchytska is a renowned mistress of decorative and applied arts, a carpet weaver; she was also engaged in pedagogical practice. Together with her sister, she created distinguished works of carpet art. Certainly, the archival materials now published should greatly complement creative biographies of the mistresses, mostly Olena Kulchytska, with new details.

Keywords: Olena Kulchytska, Olha Kulchytska, creative biographies, interview, autobiography.

Творчість сестер Олени Львівни (1877–1967) та Ольги-Меланії Львівни (1873–1940) Кульчицьких займає визначне, знакове місце в історії вітчизняного мистецтва й органічно вписується в контекст європейського. Природний талант, інтелект, блискуче знання свого ремесла, художній смак, здатність творити навколо свій вишуканий, неповторний світ, погляд на мистецтво, гідність душі й помислів – риси, які притаманні обом сестрам. Діапазон творчої спадщини Олени Кульчицької широкий і добре відомий серед

фахівців, освіченої публіки, прихильників образотворчого мистецтва. Художниця успішно творила в різних видах мистецтва – живопису, графіці, декоративно-прикладному. Талановитий рисувальник, аквареліст, ілюстратор, зокрема дитячих книжок, гравер, саме з її ім'ям пов'язують відродження технік офорта, деревориту, ліногравюри у вітчизняному мистецтві. Олена Кульчицька працювала в портретному, побутовому, пейзажному жанрах, релігійному живопису (створила унікальний іконостас); займалася художнім

ткацтвом, моделюванням і проектуванням одягу, меблів, архітектурного декору, крім того, робила ескізи для кераміки, килимів. Мисткиня відома своїми чудовими емаллями, працювала також у металі та скульптурі малих форм, ювелірній справі. Олена Кульчицька багато часу присвячувала викладацькій діяльності та етнографії. Вражає також її інтенсивна виставкова діяльність (Додаток № 2).

Ольга Кульчицька – знаний майстер декоративно-прикладного мистецтва, килимарка, займалася й педагогічною практикою. До слова, Олена Кульчицька писала: «Культура буденного життя – це клич, яким послуховулася у своїй педагогічній праці сестра» [1].

Пояснення такої відмінності діапазону у творчості сестер знаходимо в біографіях обох мисткинь. Нагадаємо, що після навчання Олени Кульчицької в Художній школі Батовського і Братківського¹ через брак коштів у родині було вирішено дати можливість тільки їй продовжити фахову освіту в Школі прикладного та декоративного мистецтва у Відні. Цей сімейний вибір на все життя залишив в Олени Кульчицької почуття зобов'язаності перед сестрою, яка пожертвувала заради неї своєю мистецькою кар'єрою. Однак це не вплинуло на їхні взаємини, сповнені любові, зокрема, на співпрацю у виготовленні талановитих творів килимарського мистецтва. Олена Кульчицька створила чимало портретів своєї сестри, і це здебільшого справжні шедеври, перлини вітчизняного мистецтва [2] (наприклад, портрет сестри в білому 1912 р., де вона блискуче вирішила дуже складне живописне завдання – написати білу сукню на білому тлі).

Стан вивченості творчого життєпису обох художниць різний, що деякою мірою зрозуміло. На нашу думку, архівні матеріали, які запропоновані для публікації – «Біографічні данні, записані 1–3. IX. 1947. в санаторію «Синяк» на Закарпатті від О. Л. Кульчицької» (найімовірніше, зроблені С. Бутником-Сіверським, судячи з візуального огляду почерку вченого), – «Автобіографія» Олени Кульчицької (кінець 1940-х рр.) [1] у Додатку

до статті та витяг з архівної енциклопедичної статті С. Бутника-Сіверського про участь у виставках Олени Кульчицької до 1947 року включно [1], – будуть цікавими та корисними в подальших дослідженнях творчих життєписів мисткинь, хоча бібліографія творчості Олени Кульчицької достатньо відома, до того ж містить ґрунтовні дослідження, а тому розписувати її немає сенсу.

Матеріали зберігаються у Відділі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтв Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України і публікуються зі збереженням авторської стилістики, орфографії, пунктуації з незначними редакторськими правками.

Кульчицька Олена Львівна

(Біографічні данні, записані 1–3. IX. 1947. в санаторію «Синяк» на Закарпатті від О. Л. Кульчицької)

Наша родина з с. Кульчиці Самборської округи. Там багато посвоячені. Є легенда – за князівських часів дістали привілеї – панщини не робили. За польського часу притягали до Польщі, казали, що ми шляхтичі, але Кульчицькі добре трималися.

Кульчицькі багато розродилися, їм прибирали «придомик». Родині О. Л. Кульчицької «придомик» – «ручка і сметанка». Батько і стрижок – юристи. Мати з родини Стебельських, мала 5 братів, один з них, Володимир – письменник². Свій талант змарнував через критику Ів. Франка. Останні юристи. Юристичні студії були найлекші. Записували, вдома студіювали, а приїздили тільки на іспити, не треба було там мешкати.

Батька Олени Львівни перекидали в різні мистечки східної Галичини. Забирав судові посади – ад'ютанта, потім радник суду. Був він і в Бережанах, і там народилася Олена Львівна.

Батько добрий, шляхетний. Мав столярний верстат, добре фотографував, пристрасно любив природу. Як виїздив в комісію, привозив цілу фіру квітів. О 4-й ранку вставав, збирав квіти, потім ішов до суду.

Пригадує: коли переїхали з Бережан, то в Каменці мали свою хату. Прибирали довкола, робили доріжки. Пам'ятає з тої пори не людей, а кожне дерево.

Наприкінці ХІХ в. були «Баденівські вибори», то граф Бадень³, намісник казав батькові, як на час виборів арештувати всіх небажаних, але він цього не зробив і мав від того утиски.

Олена і Ольга Кульчицькі більш були привязані до батька, а син Володимир – до матері. Мати була дуже гарна, працьовита, чесна. Ми скористали з тої працьовитості матері. Мали ляльки і журнали з кроями. Батько навчав витинати, і ми обшивали самі ляльок. Мати нас любила, але була стримана, вимогала порядку, слухняність.

Брат Володимир скоро помер, був урядовцем.

Батько був у Львові, 1902–1903 р., спенсіонувався; хитів щось заробити, переїхав на Косово як адвокат і одчинив адвокатську канцелярію 1907–1908 р. Мав з того мало: 1909 р. приїхав до Перемишля і помер у сестер Кульчицьких.

Маєтків не мали, але старалися боргів не робити.

Несли ще й громадський обов'язок: утримували «Просвіту», стадіон, рідну школу, театр, купили площу під театр і стадіон по метру та для фабрики, на якій виробляли гуталін, свічки. Купували своє. «Свій до свого».

***

Олена Львівна народилася 15.IX.1877 р. в Бережанах. Звідти з родиною переїздила: Камінка, Лопатин, Городок під Львовом. За цей час закінчила пансіонат, а тоді вступила до Львівської школи католицького монастиря Сакраменто, де вчилася 4 роки і дістала загальну середню освіту. Вже тоді добре малювала.

Саме на цей час батько О. К. переїздить до Львову і віддає О. К. до Художньої школи Батовського (баталіст) – скористала багатом. У нього ж пейзажист – Братковський. Вчилася 1902–1904 р.

Справа ходила про те, щоби закінчити таку школу, щоби дістати атестат, а потім постійний заробок. До Краківської академії жінок не приймали. Довелося їхати до Відня (1904) і там складати іспит до Академії мистецтв. Перебула 4 роки. 1908 р. здала іспит перед державною комісією на атестат вчителя малюнку в середніх школах.

Академія для графіки дали лише початки. Вчилася також на відділах тканини, емалі. Зробила першу в історії укр. мистецтва емаль на українську тематику – лірник з постатями укр. чоловіка та жінки побіч. За це від Академії дістала винагороду – подарували цілу робітню для емальового виробництва. Цікавилася і прикладним мистецтвом.

Ще під час навчання в школі Батовського на вакаціях їздила з сестрою Ольгою в гори і там малювала з натури, як вміла. За два роки перебування у Батовського «розмалювалася». В Академії займалася переважно рисунком.

За час життя у Відні що-різдва та паски їздила до Львова. До Відня – blitz, а з Відня – bumelzug [жарт. нім. мова – пасажирський потяг малої швидкості. – О. С.].

На другий рік перебування в Академії поверталася зі Львову до Відня через Карпати, Будапешт, Фіум, Венецію – де пробула 10 день на міжнародній художній виставці; там запам'ятала «Громадян з Кале» Родена (1905 р.).

Коли закінчила Академію, до Відня приїхала Ольга Львівна, і дві сестри разом поїхали в турне: через полудневу Німеччину – Мюнхен, Страсбург до Парижу, де сестри були кілька тижнів. Далі через агентство «Кука» – до Лондону, потім через Ламанш знов до Парижу, звідти до Швейцарії – Женева, але грошей вже не було, довелося їхати другим класом і на пароплаві обідати не дали. – Конець – Львів⁴.

***

1908 р. після подорожі вступила на посаду вчителя рисунку до Львівського жіночого ліцею, але працювала тільки рік, бо туди

було призначено польку, яка вчилася разом з О. Л. у Батковського.

1909 р. дістала призначення до Перемишля на таку ж посаду до польсько-української вчительської семінарії, а з 1928–1929 р. почала працювати в жіночій гімназії і одночасно в приватній українській жіночій гімназії – до 1.VII.1938 р.

1938 р. переїхала до Львова – відколи почалася тільки творча робота.

***

Розповідаючи про свою сестру Ольгу, О. Л. каже, що має неприємне чуття, що випередила сестру в мистецтві, але на двох студіювати не вистачало. Сестра мала великий хист до декоративного мистецтва. Мала великий смак до одягу, до обстановки в хаті. Коли О. Л. була у Відні, Ольга з батьком жила в Косові. Там вона зачала займатися ткацтвом. Ці килими було придбано в Хельсінки, Брюселі та Женеві.

В Перемишлі зробила разом з Ол. Л. виставку української народної ноші.

Килими продавали тільки аматорам.

Вчителювала в українській жіночій гімназії в Перемишлі, як вчителька работ.

Її улюблене речення з псалму: «Дай мені, Господи, серця чистого і духу сильного».

***

1909 р., як Олена Львівна приїхала до Косова, намалювала першу картину «Гуцульські діти» (Музей Укр. Мистецтва у Львові).

«З того дня треба зробити два» – це було гаслом, з яким вона вступила до праці.

1909 р. зробила виставку своїх шкільних робіт з Відня в Польському т-ві красного мистецтва у Львові⁵. Самостійні роботи – дереворити. Мала успіх. Добра рецензія Труша.

Що-року надсилала роботи на виставки – до Львову, Познані, Варшави (дереворити).

В школі була зайнята по 5 годин що-дня. Часу для станкового малярства не вистачало. Кинула олію і взялася до графіки, бо

можна було працювати і ввечері. Але й досі тягне до олії.

1912 р. була на Адриатиці з матір'ю і сестрою і там писала олією.

1913 р. послала роботи на виставку до Києва.

1914 р. викинули з Перемишля. Поїхали до Відня, а з середини 1915 р. жила під Віднем (IX–XI–1915) – там відчувала розлуку з батьківщиною. Довколо горіли села. У Відні ніде не ходили на розваги. У Відні створили Комітет допомоги в шпиталях. Давали дарунки. Під Віднем був український табір біженців. Там Ол. і Ольга Л. організували серед селянок-біженок вишивальні роботи, які спродувало на користь вишивальниць. Було утворено і укр. гімназію – там викладали обидві сестри.

***

1908 р. – 1909 р. намалювала в Косові портрет батька, матері і сестри, соняшники та краєвиди – околиці Косова.

1914–1915 р. нарисувала 11 малюнків Страсті Христові (зберігаються в фондах І. С. Свенціцького).

1915 р. зробила срібну Божу Матір.

1922 р. було засновано АНУМ⁶. О. Л. – член АНУМ від заснування. Ініціатори: П. Ковжун і П. Холодний та М. Голубець. Ів. Труш неначе стояв осторонь.

1913 р. була у с. Домажир під Львовом. Там багато малювала. Частина цих работ була на виставці у Києві.

На вакаціях треба було відпочивати. Трудно було розмалюватися.

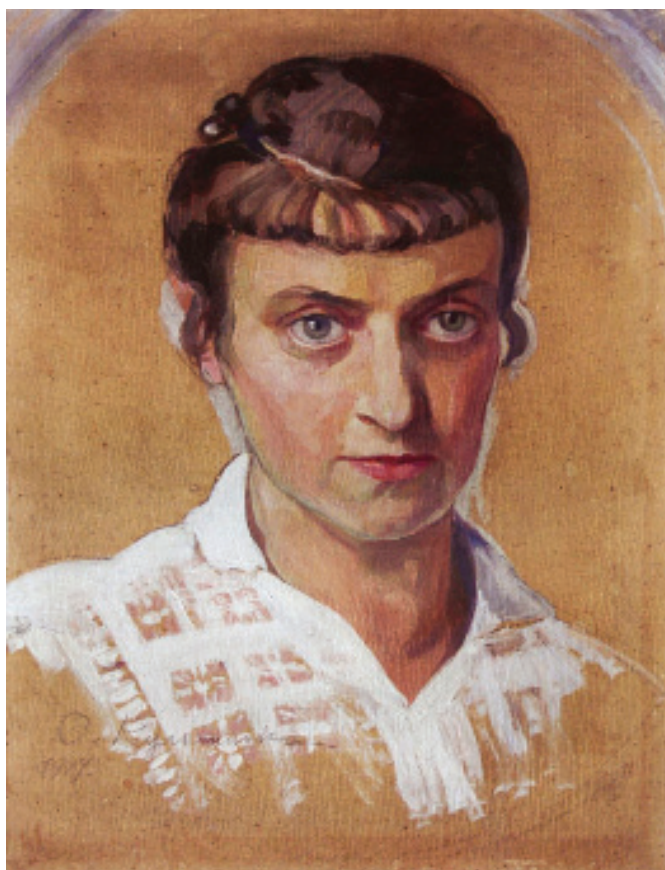
1928 р. була в с. Турі на Буковині. Три місяці була на відпочинку і там багато малювала. В цей час ще був сніг на горах. Що-дня фіксувала зміни – зробила 42 олійні та акварельні шкіци (від весни до жнив) – все у О. Л.

1933 р. персональна виставка у Львові.

Послала речі (графіку) до Брюселю та Америки.

Українська виставка графіки в Італії 1937–1938 р. (?) [sic.] – є каталог.

Дереворити в Хельсінки.

1. Олена Кульчицька. Автопортрет.
1917 р. Олія

2. Олена Кульчицька.
Портрет сестри (в білому). 1912 р.

3. Олена Кульчицька.
Оформлення запрошення на персональну виставку
Олени Кульчицької. 1954 р. Офорт

4. Олена Кульчицька.
Обкладинка книжки
«Українські байки
для наших наименших». 1957 р.

1.XI.1939 р. покликана до гімназії у Львові, де викладала 1 ½ – 2 місяці. Але вимогали нових методів викладання, тому кинула гімназію і перейшла до Музею НТІМ.

В січні 1940 р. померла мати, а за 4 місяці – сестра, і 1940 р. перейшла до Етнографічного музею. З 1946 р. – зав. відділу народного мис-

тецтва. Працювала в експедиції та в картинному ілюстрованому каталозі.

За німців була скорочена з музею і 1942 р. створила школу рисунку для дітей – 25 дітей, потім 8 до приватної майстерні – там 8 місяців.

1943 спілка укр. худ. Львова організувала персональну виставку робіт Л. О. на 6 зал.

Додаток № 1

Львів

КУЛЬЧИЦЬКА ОЛЕНА ЛЬВІВНА

Заслужений діяч мистецтв УРСР

Автобіографія

Я народилася 1877 р. 19.IX. в Бережанах (в той час – Східна Галичина) в сім'ї трудової інтелігенції. Батько Лев і мати Марія зі Стебельських, трудилися ціле життя, мали велике замиловання до краси природи і почуття культурних цінностей. Батько помер 1909 р., мати – 1939 р. Сестра Ольга мала великий декоративний талант, який за браку своєї державності не міг розвинути. Сестра була мені опікуном, приятелем, і їй завдячую можливість творчої праці.

Початкову науку набула у Львові і першу мистецьку освіту там же в приватній школі Батовського. В році 1903–1904 була прийнята до Академії мистецтв і художньої промисловості у Відні. Закінчила цю школу в 1907 р.

Тому, що для життя в українській суспільності тоді не було змоги працювати лише для мистецтва (а тягарем для суспільності не хотіла бути), здавала я у Відні іспити з рисунків і дістала диплом для навчання в середніх школах в 1908 р.

Відтак дістала учительську посаду у Львові 1908 р., а в року 1909 – в Перемишлі в учительській семінарії і в гімназії – до 1939 р.

В навчанні завела нову методику, вчила молодих передовсім спостерігаючи красу природи, звертала увагу на народне мистецтво і любила свій нарід.

Правда, і в школі утруднювали мені всіляко віддатись мистецькій праці (олійне малярство) так, що найбільше присвятила себе графіці, для якої використовувала кожен вільну хвилину.

Разом з сестрою цікавились народним мистецтвом, студіювали його і старались примінювати до домашньої обстановки. Перш за все слідувати за старою народною ношею, а відтак пристосовували для новіших часів у відповідному естетичному виді для міста й села. Їздили з доповідями про це по селах в околицях Перемишля.

В році 1930 засновано Український Музей в Перемишлі – за нашою ініціативою, вкладено багато праці.

Для дослідження народного мистецтва їздили й в деякі околиці Галичини і збирали в рисунках види будинків, дерев'яних церков (збірка), народної носі (збірка), вишивок, писанок і т. інш.

З сестрою почали виробництво килимків (у вузьким слові значення) в цілі протиставлені зіпсутому тоді смакові у виробництві різних фабрик.

Разом із сестрою примінювали ми до килимів мотиви народного мистецтва.

В мистецьких виставках брала участь кілька разів з 1908 року у Львові, відтак у 1913 р. – у Києві і Харкові. Виставляла праці у Відні (графіка), Брюсселі (графіка), Італії (графіка), Америці (графіка) – і в Польщі, і в 1941 р. у Москві.

В національному Музеї у Львові знаходяться мої картини «Гуцульські діти», «Гуцульські хати», «Торг у Косові», «Жнива», «Портрет моєї сестри» і ін.

Ілюструвала також багато книжок (зокрема для дітей). Книжка «Дорога» В. Стефаника, «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського. Мною приготовлені ілюстрації до франкового «Мойсея», дереворити «Лиса Микита», «Слово про Ігорів полку» і Гнатюка «Українська міфологія».

Додаток № 2

[Фрегмент з архівної енциклопедичної статті С. Бутника-Сіверського про участь у виставках Олени Кульчицької до 1947 року включно]⁷

«Участь у виставках: **1908-9. Виставка в салоні “Товариства друзів красного мистецтва”.** Львів. **1911. Перша українська артистична виставка. Київ:** 1. Ворота; 2. Гуцульські діти; 3. Євреї; 4. Жнива; 5. Зима; 6. Коляда; 7. На сонці; 8. Песимізм; 9. Сироти; 10. Степ увечері (панно); 11. Хата; 12. Хатина; 13. Церква. – **1913. Виставка картин. Київ:** 14–15. Бабуся; 16. Берези; 17. Бідні діти; 18. Бора; 19. В лісі; 20. В порту Ре; 20. В середині церкви; 22. Весна; 23. Весна. Килимок; 24. Вівці; 25. Вівці. Килимок; 26. Дерево над морем; 27. До церкви; 28. Жнива; 29.3 “Versailles”; 30.3 Франції; 31–32. Зима; 33. Зима. Килимок; 34. Зимовий вечір; 35–36. Кипариси; 37. Лірник; 38. Луки; 39. Божа Матір; 40. Над морем; 41. Орачі; 42. Перевізник; 43. пляж; 44. Подвір'я монастиря; 45. При освітленню вечір; 46. Сівач; 47. “Сірокко”; 48. Сусідки; 49. Фавн; 50. Хата (під Львовом); 51. Церква в М. – **1919. Вистава сучасного малярства Галицької України. Львів;** 52. Бабуся. Офорт; 53. Берези. Офорт; 54. Березовий хрестик. Офорт; 55. Біля криниці. Офорт; 56. Бора. Офорт; 57. Буря. Акварель; 58. В парку. Офорт; 59. Вівці. Офорт; 60. Група євреїв. Офорт; 61. Двобій. Олія; 62. Дівчинка з куклою. Олія; 63. Діти. Кольор. дереворит; 64. Добровольці. Дереворит; 65. Добрий Пастир. Дереворит; 66. З села. Аквар.; 67. Іван Франко; 68. Кривавий дзвін. Аквар.; 69. Мати. Офорт; 70. Могила. Офорт; 71. На березі. Офорт; 72. На галузці. Офорт; 73. На могилі. Аквар.; 74. Ніоба. Аквар.; 75. Ніч. Офорт; 76. Нутро церкви. Офорт; 77. Під лісом. Офорт; 78. Під порогом. Кольор. дереворит; 79. Під чужим небом. Дереворит; 80. Прочуття. Аквар.; 81. Розрадо душі. Офорт; 82. Сироти. Аквар.; 83. Тополі. Офорт; 84. У світ за очі. Аквар.; 85. Удова. Аквар.; 86. Хатина з подвір'ям. Олія; 87. Цвинтарні ворота. Офорт. – **1922. Перша виставка гуртка діячів українського мистецтва. Львів. – 1924. Третя виставка гуртка діячів українського мистецтва. Львів; – 1929. Виставка української книжної графіки. Харків:** 88. Дівчинка. Дереворит; 89–91. Ex libris. Офорти; 92. Ex libris д-ра Крип'якевича; 93–94. Ex libris О. Кульчицької. Дереворити; 95. Ex libris Савини Сидорович; 96. Ex libris школи ім. Шевченка; 97–104. Ілюстрації до байок. Кольорові дереворити; 105. Краєвид. Дереворит; 106. Краєвид. Офорт; 107. Мати. Дереворит; 108. “I-XI-18”. Дереворит; 109. Портрет Коцюбинського. Дереворит; 110. Портрет Г. С. Сковороди; 111. Сільська хата. Дереворит; 112. Тезей. Дереворит. – **1931. Вистава образів українських пластиків. Львів; Wystawa sztuk Rękopis. Львів; Вистава з національного музею. Львів; – 1932. Вистава особиста в Перемишляу; Виставка сучасної української графіки. Львів:** 113. Графіка; 114–116. Дереворити; 117. Ex libris О. Кульчицької; 118–124. Ex libris безім'яні; 124–128. Ілюстрації. Акварель і туш; 129. Ілюстрації до казки; 130–136. Ілюстрації до “Лиса Микита” І. Я. Франка. – **1933. Виставка малюнків і гравюр О. Кульчицької. Львів;** 137. Автопортрет. Олія; 138. Азалія. Акварель; 139. Бабуся. Олія; 140. Берун. Графіка; 141. Бідні діти. Олія; 142. Вози. Олія; 143. Бойки. Графіка; 144. Боротьба. Олія; 145. Буря. Графіка; 146. В Перемишлі. Акварель; 147. В полі. Олія; 148. В сонці. Олія; 149. В церкві. Олія; 150. Великдень. Олія; 151. Весна. Акварель; 152. Вечером. Олія; 153. Вівці. Графіка; 154. Війна. Акварель; 155. Війна. Графіка; 156–157. Вода. Акварель. 158. Водопад.

Акварель; 159. Вулиця. Олія; 160. Вуличний музикант. Олія; 161. Голова дівчини. Олія; 162. Головка дівчини. Олія; 163. Гори на весні. Олія; 164. Гуцул. Графіка; 165. Гуцулик. Акварель; 166. Гуцулка. Акварель; 167. Гуцулка. Графіка; 168. Гуцульська забава. Олія; 169. Дві дівчинки. Олія; 170. Дві сестри. Олія; 171. Дерево. Акварель; 172. Дерево. Графіка; 173–174. Дерево. Олія; 175. Дівчатка. Різьба. Порцеляна; 176. Дівчина в коралях. Олія; 177. Дівчина в хустині. Олія; 178–179. Дівчинка. Акварелі; 180. Дівчинка. Графіка; 181. Дівчинка. Олія; 182. Дівчинка в синім. Акварель; 183. Дівчинка з лялькою. Олія; 184. Дідусь. Олія; 185–187. Діти. Графіка; 188–189. Для Батька. Графіка; 190. До церкви. Графіка; 191. Дорога. Графіка; 192. Званковські дівичі. Графіка; 193. Євреї. Графіка; 194. Ex libris. Графіка; 195–197. Етюди. Олія; 198. Жінки. Графіки; 199. Жнива. Графіка; 200. Жнива. Олія; 201. Ворожія. Акварель; 202. З Гребянова. Акварель; 203. З Перемишля. Акварель; 204. З церкви. Олія; 205. З Франції. Олія; 206. Забава. Різьба. Гіпс; 207. Закутана дівчина. Олія; 208. Зима. Олія; 209–210. Зима. Графіка; 211. Золоті рибки. Олія; 212. Зрадник. Графіка; 213. Касета. Емаль; 214. Квіти. Олія; 215. Квітна неділя. Олія; 216–225. Килими; 226. Колядники. Графіка; 227. Королева. Різьба. Гіпс; 228. Коти. Графіка; 229. Краєвид. Графіка; 230. Лірник. Графіка; 231. Літо. Акварель; 232. Лодки. Графіка; 233–234. Маки. Акварелі; 235. Малі приятельки. Олія; 236. Мати. Графіка; 237. Мертва природа. Акварель; 238–240. Мертва природа. Олія; 241. Місячна ніч. Графіка; 242. На вулиці. Олія; 243–244. На зелені свята. Олія; 245. На прощу. Олія; 246. На Спаса. Олія; 247. Над морем. Графіка; 248. Ніоба. Графіка; 249. Ніч. Графіка; 250. Ніч у Перемишлі. Графіка; 251. Орка. Олія; 252. Осінь. Олія; 253. Пастушок. Графіка; 254. Пейзаж. Олія; 255. Під вікном. Олія; 256. Під деревом. Акварель; 257. Під дубом. Графіка; 258. Під хрестом. Графіка; 259. Під церквою. Олія; 260. Плакатка. Різьба. Емаль; 261–262. Портрет. Олія; 263. Портрет Марковичевої. Графіка; 264–265. Портретова студія. Акварель; 266. Прасувальниця. Олія; 267. Праця. Графіка; 268. При вечірньому світлі. Графіка; 269. При криниці. Графіка; 270. При вечірньому світлі. Графіка; 271. Процесія. Олія; 272. Прядка. Графіка; 273. Садок. Акварель; 274. Садок. Олія; 275. Садок в зимі. Олія; 276. Садок на весні. Олія; 277. Св. Юрій. Графіка; 278. Свячення. Олія; 279. Село. Графіка; 280. Село. Олія; 281. Сидяче дівчатко. Олія; 282. Сироти. Акварель; 283. Сироти. Різьба. Гіпс; 284–285. Спорт. Графіка; 286. Страйк. Графіка; 287. Студія. Акварель; 288–289. Студія. Олія; 290. Фантазія. Графіка; 291. Хлопці. Олія; 292. Хлопчик. Акварель; 293. Хлопчик. Різьба. Бронза; 294–297. Церква. Акварелі; 298–301. Церква. Графіка; 302. Чотири їздці Апокаліпси. Графіка. – **1936. VIII виставка АНУМ. Львів. – 1940. Виставка графіки. Львів.** 303. Бабуся. Офорт; 304. Буря. Офорт. 305. Весна. Офорт; 306. Гуцул. Дереворит; 307. Дівчина з книжкою. Офорт; 308. З гуцульської міфології. Дереворит; 309. Літо. Офорт; 310. Мале містечко. Офорт; 311. Пам'яті батька. Офорт; **Виставка творів художників-графіків м. Львова. Київ;** 312. Буря. Офорт, акватінта; 313. Гуцул. Дереворит; 314. Довбуш. Лінорит; 315. За читанням. Акватінта; 316. Композиція. Меццотінто; 317. Композиція. Офорт; 318. Фантазія. Дереворит; **Виставка изобразительного искусства западных областей Украины. Москва;** 319. Бабушка. Акватінта; 320. Бедная семья. Олія (72×51); 321. Буря. Офорт; 322. Буря. Меццотінто; 323. В поле. Дереворит; 324. Гуцулка. Дереворит; 325–327. Гуцульські забави. Дереворити; 328. 22 сентября 1939 года во Львове. Дереворит; 329. Дети. Олія (46×32); 330. Жатва. Дереворит; 331. За книгой. Акватінта; 332. Забастовка. Дереворит; 333–358. Иллюстрации и заглавные буквы к поэме Ивана Франка “Моисей”. Дереворит; 359. Лес. Акватінта; 360. Лето. Офорт; 361. Местечко. Акватінта; 362. Море. Олія (36×61); 363. Пам'яті отца. Акватінта; 364. Пейзаж. Олія (36×60); 365. Три гуцульские сказки. Дереворит; 366. Угол леса. Акватінта; 367. Читающие дети. Олія (68×76). – **1945. VIII українська художня виставка. Київ:** 368. “Галілки”. Гуцульщина. Підфарбований дереворит (27,5×30); 369. Головач з Закарпаття. Дереворит (35×23); 370. Гуцульщина. Підфарбований дереворит (25×39,5); 371. Довбуш. Дереворит (35×23); 372. Сім'я. Офорт (19×25,5); 373. Українська пісня. Підфарбований дереворит

(19,5×12,4); 374. Я і глядачі. Підфарбований дереворит (20×20); **Персональна виставка. Київ:** 375–599. Двісті тридцять п'ять робіт (у т. ч. олійних – 75, акварелів – 15, гравюр – 82, ілюстрацій – 21); **Виставка ескізів графіків до Жовтневих свят у Львові:** 600–649. П'ятдесят графічних робіт. – **1946. Виставка графических работ художников Украины. Ленинград – Таллин:** 650. Головач, герой Закарпаття. Дереворит (35,5×23,5); 651. Гуцул-газда. Дереворит (25×24); 652–654. Гуцульщина. Кольорований лінорит (21×9), (21×15), (21×9); 655. Довбуш. Дереворит (23,5×35,5); 656. Зимний ручей. Кольоровий лінорит (16×15); 657. Каторжний труд. Дереворит (13×31); 658. Отдых пахаря. Дереворит (15×19); Поздняя осень. Дереворит (17×21); 660. Танец гуцула. Кольоровий лінорит (15×19); 661. Успенская церковь, Львов. Кольоровий дереворит; **Виставка грифических работ художников Украины. Таллин-Тарту:** 662. Головач, герой Закарпаття. Дереворит (35,5×23,5); 663. Гуцул – газда. Дереворит (25×24); 664. Довбуш. Дереворит (23,5×35,5); 665. Зимний ручей. Кольоровий лінорит (28×20); 666. Казак-бандурист. Дереворит (16×15); 667. Каторжний труд. Дереворит (13×31); 668. Отдых пахаря. Дереворит (15×19); 669. Поздняя осень. Дереворит (17×21); 670. Танец гуцула. Кольоровий лінорит (15×19); 671. Успенская церковь. Львов. Кольоровий дереворит (21×19); **Всесоюзная художественная выставка. Москва:** 672. Герой Закарпаття. Гуцульщина. Дереворит (36,5×23,5); 673. Горная мелодия. Из цикла “Гуцульская міфологія”. Дереворит (30×23); 674. Гуцульская забава. Кольоровий дереворит (22,5×10); 675. Гуцульская забава. Кольоровий дереворит (22,5×15,5); 676. Гуцульская забава. Кольоровий дереворит (22×10); 677. Довбуш. Гуцульщина. Дереворит (30×23,5); 678. Женщины. Кольоровий дереворит (36,5×28,5); 679. Кафедральный собор св. Юра в Львове. Дереворит (32,5×28); 680. Успенская церковь. Львов. Дереворит (33×27,5); 681. Хорошие вести. Гуцульщина. Кольоровий дереворит (31×27). – **1947. Виставка творів українських художників. Ворошиловград-Сталін-Маріупіль;** 681. Відпочинок орача. Дереворит (15×19); 682. Головач, герой Закарпаття. Дереворит (36,5×23,5); 683. Гуцул-газда. Дереворит (25×24); 684–686. Гуцульські забави (триптих). Кольоровий дереворит (32×15,5), (22×10), (22,5×10); 687. Довбуш. Дереворит (36×23,5); 688. Зимовий струмок. Кольоровий лінорит (28×30); 689. Каторжна праця. Дереворит (13×31); 690. Пізня осінь. Дереворит (17×21); 691. Танок гуцула. Кольоровий лінорит (15×19); **Виставка творів українських художників, Ужгород:** 692. Гірська мелодія. Дереворит (3×23); 693. Головач. Дереворит (36,5×23,5); 694. Гуцульська забава. Кольоровий дереворит (22,5×10); 695. Довбуш. Дереворит (36×23,5); 696. Жінки. Кольоровий дереворит (36,5×28,5); 697. Хороші вісті. Кольоровий дереворит (31×27); **Обласна мистецька виставка. Львів:** 698. В парку. Лінорит; 699–701. Господарські засоби Львова. Лінорит; 702. Гуцульське народне мистецтво. Лінорит; 703. Дороби. Лінорит; 704. Дитсадок на селі. Лінорит; 704. Дитсадок у Львові. Лінорит; 706. Зима в горах. Лінорит; 707–709. Індустріальний Львів. Лінорити; 710. Інтер'єр. Лінорит; 711. Капличка. Лінорит; 712–715. Культурне життя Львова; 716. Літом в горах. Лінорит; 717. На полонину. Лінорит; 718. Німці у селі. Лінорит; 719. Перше січні. Лінорит; 720. Прачки. Лінорит; 721. Рубають ліс. Лінорит; 722. Сілентіум. Лінорит; 723. Сінокоси. Лінорит; 724. У німецькому таборі. Лінорит; **ІХ українська художня виставка. Київ:** 725–729. Серія “Гуцульщина у праці”. Підфарбовані лінорити: 725. Весна на полонині; 726. Гуцульське народне мистецтво; 727. Зима, рубають ліс; 728. Літо, сплавають ліс; 729. Осінь, сіножать; 730–733. Серія “Народне життя і природа Гуцульщини”. Офорти з акватинтою: 730. В горах, улітку; 731. В гуцульській хаті; 732. Пралі; 733. Ялинки в снігу; 734. Спокій. Офорт, акварель; **Всесоюзная художественная выставка 1947 года. Москва:** 735. Весна на полонині. Лінорит, акварель (28,5×15,5); 736. Гуцульське народне искусство. Лінорит, акварель (28,5×22); 737. Летом в горах. Офорт (26×19); 738. Прачки. Офорт (19×25,5); 739. Сенокос. Осінь. Лінорит, акварель (28×15,5); Виставка графических работ художников Украины. Курск; 740. Вид на горы. Дереворит (25×33); 741. Праздник. Кольор. дереворит (36,5×29)».

Примітки

¹ Станіслав Батовський-Качор (польс. *Stanisław Batowski-Kaczor*; 1866–1946) – польський та український художник-баталіст, член Спілки художників України (1939). У 1903–1914 роках викладав у художній школі, у якій навчалися й майбутні українські художники – Олена Кульчицька, Микола Івасюк та багато інших. У 1901 році мисткиня разом із сестрою кілька місяців відвідувала Львівську художньо-промислову школу, де уроки акварелі вів інспектор середніх шкіл Стефанович, а в 1902 році у Львові вона ходила в студію художників реалістичного напрямку. Студія була недавно відкрита польськими художниками Станіславом Батовським-Качорою та Романом Братковським. Отриманий диплом цієї студії дав можливість Олені піти 1903 року в Школу прикладного та декоративного мистецтва у Відні, оскільки це був тоді єдиний вищий заклад, куди приймали дівчат. Див.: Художниця Олена Кульчицька – Роман Свередюк. URL : <https://sverediuk.com.ua/hudozhnitsya-olena-kulchitska>.

² Володимир Стебельський (пол. *Włodzimirz Stebelski*; 1848–1891) – український письменник, журналіст, сатирик, гуморист.

³ Казимир Фелікс Бадені (Казімеж Фелікс Бадені, пол. *Kazimierz Feliks Badeni*; 1846–1909) – шляхтич із роду Бадені, граф, австрійський державний діяч, польський поміщик. Доктор *honoris causa* Львівського університету (1896). У 1897 році під час виборів у Галичині 10 чоловік було вбито, 19 тяжко поранено, 769 арештовано. Ці криваві вибори ввійшли в історію під назвою «баденівських», коли із 63 послів від Галичини було обрано лише 3 українців. Через протидію властей не був обраний на Збаражчині послом австрійського парламенту Іван Франко. Того самого року Бадені пішов у відставку й залишив політичну кар'єру.

⁴ У травні 1908 року Олена Кульчицька здала випускні іспити й захистила дипломну роботу «Про користь науки малюнків». Батько вирішив зробити сестрам ще один подарунок – відправив їх у подорож по Європі. Ольга й Олена побували в Мюнхені, Страсбурзі, Парижі, Лондоні та Женеві, відвідали кращі музеї Європи. Див.: Художниця Олена Кульчицька – Роман Свередюк. URL : <https://sverediuk.com.ua/hudozhnitsya-olena-kulchitska>.

⁵ У 1909 році Олена Кульчицька вперше виставила свої роботи у Львові. Це були 50 картин, створених під час навчання у Відні. Див.: Художниця Олена Кульчицька – Роман Свередюк. URL : <https://sverediuk.com.ua/hudozhnitsya-olena-kulchitska>.

⁶ Асоціація незалежних українських митців (АНУМ) – українська громадська мистецька організація, що діяла у Львові в 1931–1939 роках. Створена з ініціативи львівських митців П. Ковжуна, Я. Музики, М. Осінчука, С. Гординського.

⁷ Позначення назв виставок напівжирним шрифтом – наше. [О. С.].

Джерела та література

1. Бутник-Сіверський С. Кульчицька Олена Львівна. Підготовчі матеріали до неопублікованого словника «Художники Радянської України» (автори: Б. Бутник-Сіверський, З. Лашкул, В. Ткаченко, технічний секретар Т. Радзівська. Кінець 1940-х – 1950-ті рр.). Архів відділу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. Нумерація аркушів відсутня.

2. Жеплинська О. «... В особі сестри я мала прекрасну модель». *Галицька брама*. Львів, 2007. № 9–10. С. 15–16.

References

1. NAS of Ukraine's M. Rylyski Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology's Department of Visual and Applied Arts: BUTNYK-SIVERSKYI, Stepan. Kulchytska Olena Lvivna. Preparatory materials for the unpublished dictionary *Artists of Soviet Ukraine* (authors: Borys BUTNYK-SIVERSKYI, Zinaida LASHKUL, V. TKACHENKO; technical secretary Tetiana RADZIYEVSKA. The late 1940s – 1950s. No sheet numbering [in Ukrainian]).

2. ZHEPLYNSKA, Oksana «... My Sister Has Served as a Wonderful Model for Me». In: Ihor MELNYK, ed.-in-chief, *The Galician Gate*. Lviv, 2007, no. 9–10, pp. 15–16 [in Ukrainian].